

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

DATGANIAD YSGRIFENEDIG GAN LYWODRAETH CYMRU

TEITL Protocol rhwng Gweinidogion Cymru a Chomisiwn y Gyfraith

DYDDIAD 9 Gorffennaf 2015

GAN Y Gwir Anrh. Carwyn Jones AC, Prif Weinidog Cymru

Mae Deddf Cymru 2014 yn diwygio Deddf Comisiynau'r Gyfraith 1965 trwy osod dyletswydd newydd ar Gomisiwn y Gyfraith i roi cyngor a gwybodaeth i Weinidogion Cymru. Mae hyn yn ei gwneud yn glir y bydd Gweinidogion Cymru'n gallu cyfeirio materion diwygio'r gyfraith yn uniongyrchol at Gomisiwn y Gyfraith ac elwa ar ei gyngor. Mae Deddf 2014 hefyd yn mewnosod adran newydd yn Neddf 1965 yn darparu y caiff Gweinidogion Cymru a Chomisiwn y Gyfraith gytuno ar brotocol ynghylch sut y byddwn yn cydweithio.

Rwyf yn falch o ddweud wrth yr Aelodau imi lofnodi protocol ar 2 Gorffennaf 2015 rhwng Gweinidogion Cymru a Chomisiwn y Gyfraith ar waith Comisiwn y Gyfraith yn ymwneud â materion Cymreig datganoledig. Mae copi o'r protocol wedi'i osod heddiw yn y Cynulliad.

Bu perthynas Llywodraeth Cymru â Chomisiwn y Gyfraith ar i fyny yn ystod y blynyddoedd diwethaf, gydag ymgysylltiad cynyddol rhyngddynt. Yn ogystal â'r protocol, mae Llywodraeth Cymru wedi cyflwyno Bil Rhentu Cartrefi (Cymru) sy'n seiliedig ar waith cynharach Comisiwn y Gyfraith yn sgil cwblhau ei brosiect ar ddiwygio'r sector tai rhent. Mae Bil Rhentu Cartrefi (Cymru) yn un o'r darnau mwyaf arwyddocaol o ddeddfwriaeth i gael eu cyflwyno yn ystod y Cynulliad hwn a bydd yn helpu dros filiwn o bobl yng Nghymru sy'n rhentu eu cartrefi.

Mae Deuddegfed Raglen Comisiwn y Gyfraith o ddiwygio'r gyfraith hefyd yn cynnwys prosiect cynghorol a phrosiect llawn diwygio'r gyfraith yn ymwneud â Chymru. Bydd y prosiect cynghorol ynghylch ffurf a hygyrchedd y gyfraith sy'n gymwys yng Nghymru'n destun papur ymgynghori cyn hir ac edrychaf ymlaen at ei weld yn cael ei gyhoeddi. Mae trafodaethau'n parhau ar brosiect y Gyfraith Gynllunio.

Yn olaf, hoffwn fynegi fy niolch i Syr David Lloyd Jones, sy'n ymadael â'i swydd fel Cadeirydd Comisiwn y Gyfraith ym mis Awst. Hoffwn ddiolch iddo yn arbennig am ei ymrwymiad wrth sicrhau bod materion Cymru'n elfen gref yng ngwaith y Comisiwn. Rwyf yn hyderus y bydd ei olynydd, Syr David Bean, yn adeiladu'n gryf ar y sylfeini hynny.

PROTOCOL RHWNG
(1) GWEINIDOGION CYMRU A
(2) COMISIWN Y GYFRAITH

CYNNWYS

CYFLWYNIAD	Tudalen 3
CWMPAS	Tudalen 4
PWYNTIAU CYSWLLT FFURFIOL	Tudalen 4
CYN DERBYN PROSIECT	Tudalen 4
DECHRAU PROSIECT	Tudalen 6
YN YSTOD Y CYFNOD Y MAE PROSIECT AR WAITH	Tudalen 6
AR ÔL Y PROSIECT	Tudalen 7
SWYDDOGAETH LLYWODRAETH CYMRU MEWN PROSIECTAU ERAILL I DDIWYGIO'R GYFRAITH	Tudalen 8

CYFLWYNIAD

Mae'n bleser gennym gyflwyno'r protocol hwn, y cytunwyd arno rhwng Gweinidogion Cymru a Chomisiwn y Gyfraith ar gyfer Cymru a Lloegr ac a osodwyd gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru, ar sut y dylem ni weithio gyda'n gilydd ar brosiectau i ddiwygio'r gyfraith.

Diwygiodd Deddf Cymru 2014 Ddeddf Comisiynau'r Gyfraith 1965 er mwyn ystyried datganoli yng Nghymru. Mewnosododd adran newydd 3D sy'n rhoi'r sail statudol dros wneud y protocol hwn. Mewnosododd adran newydd 3C hefyd sy'n ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru roi adroddiad blynyddol ar weithrediad cynigion Comisiwn y Gyfraith sy'n ymwneud â materion datganoledig Cymru a mewnosododd paragraff (ea) yn adran 3(1) i alluogi Comisiwn y Gyfraith i dderbyn prosiectau diwygio'r gyfraith a atgyfeirir iddo gan Weinidogion Cymru.

Yn unol ag adran 3D(4) o Ddeddf Comisiwn y Gyfraith 1965, mae'r protocol hwn wedi ei gymeradwyo gan yr Arglwydd Ganghellor.

CWMPAS

1. Comisiwn y Gyfraith ar gyfer Cymru a Lloegr (“y Comisiwn”) yw'r corff statudol annibynnol a grëwyd gan Ddeddf Comisiwn y Gyfraith 1965. Ei swyddogaeth yw parhau i adolygu cyfraith Cymru a Lloegr gyda'r nod o'i datblygu a'i diwygio'n systematig.
2. Caiff y Comisiwn ymgymryd â phrosiect i ddiwygio'r gyfraith sy'n ymwneud â materion datganoledig Cymru (fel y diffinnir gan adran 3D(8) o Ddeddf Cymru 2014) naill ai drwy ei gynnwys mewn rhaglen ddiwygio'r gyfraith a fabwysiedir yn unol â darpariaethau perthnasol adran 3(1)(b) a (c) o Ddeddf Comisiwn y Gyfraith 1965 neu drwy dderbyn y prosiect wedi ei atgyfeirio gan Weinidogion Cymru o dan adran 3(1)(ea) o'r Ddeddf honno.
3. Mae'r protocol hwn yn egluro ymagwedd Gweinidogion Cymru a'r Comisiwn at y gwaith a wneir gan y Comisiwn ar ddiwygio'r gyfraith mewn cysylltiad â materion datganoledig Cymru. Mae'n cynnwys gwahanol gyfnodau prosiect (cyn i'r Comisiwn dderbyn y prosiect; ar ddechrau'r prosiect; yn ystod y cyfnod y mae'r prosiect ar waith; ac ar ôl y prosiect). Mae'n berthnasol i'r prosiectau a eglurir yn rhaglenni rheolaidd y Comisiwn i ddiwygio'r gyfraith, ac i brosiectau sy'n codi o atgyfeiriadau unigol a wneir i'r Comisiwn.
4. Dim ond i brosiectau y mae'r Comisiwn yn eu derbyn ar ôl y dyddiad y cytunwyd ar y protocol y mae'r protocol yn gymwys, ond mae Gweinidogion Cymru a'r Comisiwn wedi cytuno i fod yn ystyriol ohono, cyn belled ag y bo'n ymarferol, mewn perthynas â phrosiectau sydd ar waith ar y dyddiad hwnnw.

PWYNTIAU CYSWLLT FFURFIOL

5. Y pwyntiau cyswllt ffurfiol at ddibenion y cytundeb hwn yw:

(1) ar ran Comisiwn y Gyfraith, Y Prif Weithredwr; ac

(2) ar ran Llywodraeth Cymru, Y Cyfarwyddwr Materion Cyfansoddiadol.

CYN DERBYN PROSIECT

6. Pan fo Gweinidogion Cymru yn gofyn i'r Comisiwn dderbyn prosiect newydd, naill ai mewn rhaglen reolaidd o ddiwygio'r gyfraith neu fel atgyfeiriad, mae'n rhaid iddynt:

(1) egluro pam mae'r gyfraith yn y maes hwnnw yn anfoddhaol a'r buddion posibl a fyddai'n deillio o'r diwygio;

- (2) ymrwymo i ddarparu digon o aelodau staff Llywodraeth Cymru i gysylltu â'r Comisiwn yn ystod y cyfnod y mae'r prosiect ar waith (arweinydd polisi, cyfreithiwr ac economegydd fel arfer);
 - (3) rhoi ymrwymiad ei bod yn fwriad o ddifrif gan Weinidogion Cymru i symud ymlaen â diwygio'r gyfraith yn y maes hwn (os yw hyn yn berthnasol yn achos y prosiect penodol);
 - (4) darparu barn ar yr hyn y maent yn ei ystyried yw'r ffurf fwyaf priodol ar allbwn ar gyfer y prosiect (er enghraifft, argymhellion polisi, bil drafft, canllawiau drafft), y dull gweithredu tebygol ac unrhyw risgiau cysylltiedig â'r dull gweithredu hwnnw a allai arwain at beidio â gweithredu neu oedi sylweddol cyn gweithredu (er enghraifft, anawsterau o ran cael amser deddfwriaethol os mai deddfwriaeth yw'r dull gweithredu), i'r graddau y mae hynny'n bosibl ar y cam hwn; a
 - (5) darparu cyllid i dalu costau'r prosiect, yn unol ag adran 5(4) o Ddeddf Comisiwn y Gyfraith 1965.
7. Wrth benderfynu a ddylid argymell prosiect sy'n ymwneud â materion datganoledig Cymru i'r Arglwydd Ganghellor i'w cynnwys mewn unrhyw raglen i ddiwygio'r gyfraith ac wrth benderfynu pa un a ddylid derbyn prosiect ad hoc a atgyfeirir atynt, bydd y Comisiwn yn ystyried:
- (1) i ba raddau y mae'r gyfraith yn y maes hwnnw yn anfoddhaol, a'r buddion posibl a fyddai'n deillio o'r diwygio (gan gynnwys barn Gweinidogion Cymru ar y materion hyn (o dan baragraff 6 uchod);
 - (2) pa un ai'r Comisiwn yw'r corff mwyaf addas i gynnal adolygiad yn y maes cyfreithiol hwnnw o ystyried ei natur annibynnol ac anwleidyddol;
 - (3) pa un a oes gan y Comisiynwyr a'r aelodau staff y profiad perthnasol neu'r modd o gael gafael ar y profiad perthnasol, neu a fyddai modd iddynt gomisiynu gwasanaethau gan rai sydd â phrofiad perthnasol;
 - (4) yr wybodaeth a ddarperir gan Weinidogion Cymru (o dan baragraff 6 uchod), gan gynnwys pa un a oes digon o gyllid ar gael;
 - (5) y flaenoriaeth y dylid ei rhoi i'r prosiect o'i gymharu â phrosiectau eraill parhaus neu bosibl, gan gynnwys y ddau brosiect sy'n ymwneud â materion datganoledig Cymru a phrosiectau eraill;

- (6) pa un a oes dimensiwn Albanaidd neu Ogledd Wyddelig i'r prosiect a fyddai angen cyfraniad gan Gomisiwn y Gyfraith ar gyfer yr Alban a/neu Ogledd Iwerddon.

DECHRAU PROSIECT

8. Ar ddechrau prosiect, bydd Gweinidogion Cymru a'r Comisiwn yn cytuno:
- (1) ar gylch gwaith y prosiect, gan gynnwys yr allbwn arfaethedig;
 - (2) ar adegau adolygu priodol er mwyn i'r Comisiwn gael ymgynghori â Gweinidogion Cymru ar gynnydd y prosiect;
 - (3) ar amserlen gyffredinol ar gyfer y prosiect.
9. Ar ddechrau prosiect, bydd swyddogion Llywodraeth Cymru (gan gynnwys, oni chytunir i'r gwrthwyneb, arweinydd polisi enwebedig, cyfreithiwr ac economegydd) a bydd y Comisiwn yn cytuno ar raglen o gyfathrebu rheolaidd, gan gynnwys cyfarfodydd a fydd yn cael eu cynnal o leiaf bob chwarter yn ystod y cyfnod pan fo'r prosiect yn fyw.

YN YSTOD Y CYFNOD Y MAE'R PROSIECT AR WAITH

10. Bydd swyddogion Llywodraeth Cymru a'r Comisiwn yn cynnal y rhaglen gyfathrebu y cytunwyd arni ar ddechrau'r prosiect, yn amodol ar unrhyw newidiadau y cytunwyd arnynt.
11. Bydd y Comisiwn yn cyfathrebu'n brydlon ac yn agored gyda'r swyddogion ynghylch cynnydd y prosiect. Bydd swyddogion hefyd yn cyfathrebu'n brydlon ac yn agored gyda'r Comisiwn ynghylch datblygiadau polisi ehangach a newidiadau mewn blaenoriaethau a allai effeithio ar weithredu, ar y ddealltwriaeth gilyddol y bydd cyfrinachedd gwybodaeth yn cael ei barchu (yn amodol ar unrhyw rwymedigaethau cyfreithiol perthnasol).
12. Bydd y Comisiwn yn dal i adolygu cynnydd y prosiect a gallai benderfynu, mewn trafodaeth gyda'r adran berthnasol, newid un neu fwy o elfennau'r prosiect neu i derfynu'r prosiect.
13. Mae'n bosibl na fydd Gweinidogion Cymru angen i'r Comisiwn roi'r gorau i weithio ar brosiect parhaus ond wrth benderfynu a ddylid, a sut y dylid, parhau â'r prosiect ar yr adegau adolygu, bydd y Comisiwn yn rhoi ystyriaeth lawn i farn Gweinidogion Cymru a phob ffactor perthnasol sy'n effeithio ar y rhagolygon ar gyfer gweithredu.

14. Bydd y Comisiwn yn paratoi asesiadau o effaith (a fydd yn cydymffurfio â chanllawiau'r Llywodraeth ar asesiadau o effaith) o'r diwygiad arfaethedig i gydfynd ag adroddiad terfynol.
15. Bydd swyddogion Llywodraeth Cymru yn cynorthwyo'r Comisiwn i baratoi'r asesiad o effaith, gan gynnwys darparu gwybodaeth (pan ei bod ar gael) a rhoi sylwadau ar yr asesiad o effaith drafft. Pan fo modd, bydd cytundeb ar y cyd ar yr asesiad o effaith.
16. Bydd swyddogion Llywodraeth Cymru a'r Comisiwn yn asesu unrhyw faterion cysylltiedig â chymhwysedd deddfwriaethol Cynulliad Cenedlaethol Cymru a allai godi yn ystod y prosiect a dod â hwy i sylw'r parti arall cyn gynted ag y bo modd.

AR ÔL Y PROSIECT

17. Bydd Gweinidogion Cymru yn rhoi ymateb dros dro i adroddiad i'r Comisiwn cyn gynted ag y bo modd a chyn pen chwe mis ar ôl cyhoeddi'r adroddiad mewn unrhyw achos oni chytunwyd fel arall gyda'r Comisiwn.
18. Bydd Gweinidogion Cymru yn rhoi ymateb llawn i'r Comisiwn cyn gynted ag y bo modd ar ôl cyflwyno'r ymateb dros dro a chyn pen blwyddyn ar ôl cyhoeddi'r adroddiad mewn unrhyw achos oni chytunwyd fel arall gyda'r Comisiwn. Bydd yr ymateb yn egluro pa argymhellion y mae Gweinidogion Cymru yn eu derbyn, yn eu gwrthod neu'n bwriadu eu gweithredu ar ffurf wedi'i haddasu. Os yw'n berthnasol, bydd Gweinidogion Cymru hefyd yn darparu'r amserlen ar gyfer gweithredu.
19. Os yw Gweinidogion Cymru'n bwriadu gwrthod neu addasu unrhyw argymhellion arwyddocaol yn sylweddol, byddant yn rhoi cyfle i'r Comisiwn drafod a rhoi sylwadau am eu rhesymau yn gyntaf cyn gwneud eu penderfyniad terfynol.
20. Bydd Gweinidogion Cymru wedyn yn anfon eu hymateb terfynol i Gadeirydd y Comisiwn.
21. Os yw Gweinidogion Cymru yn bwriadu gweithredu argymhellion, bydd y Comisiwn a Llywodraeth Cymru yn cytuno ar ba gymorth ychwanegol (os o gwbl) y bydd y Comisiwn yn ei ddarparu i Lywodraeth Cymru er mwyn cynorthwyo gyda gweithredu a pha un a oes angen cyllid ychwanegol i'r diben hwn.

Swyddogaeth Llywodraeth Cymru mewn prosiectau eraill i Ddiwygio'r Gyfraith

22. Gallai rhai prosiectau i ddiwygio'r gyfraith y mae'r Comisiwn yn ymdrin â hwy gynnwys materion o bwys datganoledig Cymru a materion o bwys heb eu datganoli (boed hwy'n effeithio ar Loegr yn unig neu ar Gymru a Lloegr). Mewn achosion o'r fath:

(1) mae'r protocol hwn (gydag unrhyw addasiadau angenrheidiol) yn berthnasol mewn perthynas â'r rhan o brosiect y Comisiwn sy'n ymwneud â materion datganoledig Cymru yn yr un ffordd ag y mae'n berthnasol i brosiect sy'n ymwneud â materion datganoledig Cymru yn unig; a

(2) mae'r protocol rhwng yr Arglwydd Ganghellor a Chomisiwn y Gyfraith o dan adran 3B o Ddeddf Comisiwn y Gyfraith yn berthnasol i'r rhan sy'n ymwneud â materion heb eu datganoli.

C.Jones

Prif Weinidog Cymru, ar ran

Gweinidogion Cymru

David Lloyd Jones

Cadeirydd Comisiwn y Gyfraith

ar gyfer Cymru a Lloegr

2^{il} Gorffennaf 2015